

تحلیل الگوی رفتاری گردشگران در دسترسی به جاذبه‌های شهری (مورد مطالعه: شهر کرمانشاه)

مسعود صفائی پور^۱ سمیرا مرادی مفرد^{۲*}

- ۱- دانشیار گروه جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری، دانشگاه شهید چمران اهواز
- ۲- دانشجوی دکترا، گروه جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری، دانشگاه شهید چمران اهواز

چکیده

اوقات فراغت، عرصه اجتماعی نوینی است که در بستر مدرنیته، تغییرات فرهنگی اجتماعی معاصر و رشد فرهنگ مصرف‌گرایی، معنا و اهمیت یافته است. گذران اوقات فراغت، یکی از مهم‌ترین حوزه‌های عملکردی در شهرها محسوب می‌شود. هدف از نگارش این پژوهش، تحلیلی بر الگوهای گذران اوقات فراغت در شهر کرمانشاه می‌باشد. نتایج نشان داد که بین اوقات فراغت، دسترسی به زیرساخت‌های شهری، جاذبه فرهنگی- اجتماعی، جاذبه‌های تاریخی و طبیعی رابطه مستقیم و معناداری می‌باشد. رابطه اوقات فراغت با دیگر شاخص‌ها (جاذبه‌های تاریخی، فرهنگی- اجتماعی، زیرساخت‌های شهری و جاذبه‌های طبیعی)، طبق رگرسیون چند متغیره $0/609$ ، $0/089$ ، $0/102$ و $0/487$ است. بنابراین، بیشترین ضریب همبستگی بین اوقات فراغت و جاذبه‌های تاریخی حاصل شد. همچنین با استفاده از روش اسپیرمن، بین اوقات فراغت و دسترسی به زیرساخت‌های شهری همبستگی مثبت و معناداری با ضریب $0/000$ و با سطح اطمینان $0/99$ وجود دارد. یعنی هرچه زیرساخت‌ها بهتر باشد، میزان رضایت‌مندی خانواده از گذراندن اوقات فراغت در سطح شهر بیشتر خواهد بود. بیشترین ضریب همبستگی در روش اسپیرمن بین اوقات فراغت و دسترسی به زیرساخت‌های شهری حاصل شد و با استفاده از آزمون t تک نمونه‌ای در بین ابعاد مورد نظر پژوهش به جز بعد جاذبه‌های طبیعی در بقیه موارد در سطح 95% تفاوت معناداری وجود دارد.

کلید واژه‌ها: گردشگری شهری، اوقات فراغت، الگوهای فضایی، شهر کرمانشاه.

مقدمه و بیان مسأله

امروزه با توجه به ماشینی شدن زندگی اجتماعی و صنعتی شدن جوامع و ابزار تولید از یک سو و از سوی دیگر، به علت بروز زمینه‌های بزهکاری، انحرافات اجتماعی و اخلاقی، نداشتن برنامه‌ریزی اوقات فراغت، موجب بحران‌های روانی و اجتماعی در بین جوامع مختلف شده است (منفرد و رومیانی، ۱۳۹۱). از مهم‌ترین مباحثی که در دهه‌های اخیر نقش مهمی در اوقات فراغت مردم داشته، جاذبه‌های گردشگری است. افزایش جاذبه‌های گردشگری مدرن و کاهش گردشگری سنتی منجر به تغییر الگوهای رفتاری و تقویت بنیان‌های اقتصادی در جوامع می‌شود (Amir and et al, 2015). شهرها همواره در طول اعصار و قرون متمادی با توجه به اینکه کانون قدرت و تصمیم‌گیری بوده‌اند، درون خود آستان حوادث متعدد بوده، این امر در طول تاریخ منجر به شکل‌گیری جاذبه‌های تاریخی و فرهنگی در آنها شده که امروزه مورد توجه گردشگران قرار گرفته است (ویور، ۲۰۰۶)، همچنان که فعالیت‌های شهری تغییر می‌کند، شکل و ریخت شهری نیز متحول می‌گردد. در سالیان گذشته شهرها به طور عام به عنوان نواحی مبدأ صدور گردشگر و مکان‌های غیر شهری به عنوان مقصد گردشگران معرفی شده‌اند که در انتخاب شهرهای مورد نظر برای گردشگری به ادراک گردشگران در زمینه تجربه‌های انجام شده و درک اثرات مثبت و منفی رفتار ساکنین شهری در مورد گردشگران می‌تواند مؤثر باشد (Chen and et al, 2013). به عبارت دیگر، نواحی شهری به دلیل برخورداری از جاذبه‌های متنوع گردشگری مثل موزه‌ها، آرامگاه‌ها، سالن‌های تئاتر، رستوران‌ها، استادیوم‌های بزرگ ورزشی، پارک‌ها، شهربازی‌ها، مراکز خرید، معماری مدرن، بهره‌گیری از فناوری جدید در این زمینه‌ها، غالباً مقاصد گردشگری مهمی محسوب می‌شوند. شهرها و گردشگری دارای روابط مکملی هستند؛ چرا که انواع گردشگری به نوعی به کانون‌ها و خدمات شهری نیازمند می‌باشند (لطفی، ۱۳۸۶). بنابراین، در هر گونه برنامه‌ریزی برای توسعه و ترقی گردشگری، به توانمندی کانون‌های شهری در ارائه خدمات شهروندان نیز باید توجه شود. امروزه، به طور فزاینده‌ای به دلیل پذیرش حجم وسیعی از گردشگران توسط شهرهای بزرگ، گردشگری شهری جایگاه قابل توجهی در میان حوزه‌های مختلف گردشگری یافته است. گسترش این صنعت برای گذران اوقات فراغت در مکان‌هایی که پتانسیل بالقوه جذب گردشگر را دارند، می‌تواند به عنوان ابزار کارآمدی جهت رشد و توسعه‌ی همه جانبه جوامع میزبان و مهمان در نظر گرفته شود (صادق فلاح و کلامی، ۱۳۸۷). این توسعه در هر منطقه، نیازمند شناسایی دقیق محدوده، ارائه خدمات و تسهیلات رفاهی مورد نیاز برای جذب گردشگران می‌باشد (میمیت و همکاران، ۲۰۰۷). بنابراین یکی از عرصه‌هایی که زندگی روزمره را نمایان می‌کند و قدرت و مقاومت را در زندگی انسان‌ها به نمایش می‌گذارد، اوقات فراغت است (عابدپور و همکاران، ۱۳۹۱). فراغت عرصه‌ای است که اختیار و آزادی انسان‌ها در آن بیشتر قابل اعمال است. از این رو است که گفته‌اند، فراغت می‌تواند فرهنگ ایجاد کند و هویت افراد را آشکار سازد (مطیعی لنگرودی، ۱۳۹۰). برخی از پژوهشگران معتقدند که فراغت دارای دو ویژگی و شرایط خاص است که عبارتند از: ۱- تحت تأثیر مراسم اجباری و زمان فرهنگی و اجتماعی نیست بلکه با

اراده و اختیار فرد سپری می‌شود (برون، ۱۹۹۶). ۲- از سایر فعالیت‌های ضروری زندگی روزمره نظیر خوردن متمایز است (آدینه، ۱۳۵۲)، چنانچه این دو شرط ملاک باشد، اوقات فراغت در جوامع پیش صنعتی وجود نداشته است، زیرا افراد در گذران اوقات فراغت خود نظیر تفریحات و سرگرمی‌ها همواره به نوعی تابع شرایط فرهنگی و اجتماعی بودند (Idajati, 2014). امروزه به منظور جذاب‌تر کردن مراکز شهری کوشش‌های چشمگیری صورت گرفته است که سبب تغییرات فضایی گسترده در شهرها شده است. این کوشش‌ها در درجه اول برای جلب توجه و تأمین نیازهای ساکنین شهرها صورت می‌گیرد که البته گردشگران از این اقدامات رفاهی و زیباسازی بهره‌مند می‌شوند، دومین گرایش مساعدکننده گردشگری شهری، علایق روزافزون افراد نسبت به منابع و میراث فرهنگی و ملی است که به وسیله پدیده‌های همگرا مانند موفقیت‌های نمایشگاه‌های بزرگ و افزایش میزان دیدار از گنجینه‌ها و بناهای تاریخی آشکار می‌شود (حسینی و هاشمی فدکی، ۱۳۹۲). هدف از نگارش این پژوهش، تحلیلی بر الگوهای گذران اوقات فراغت در شهر کرمانشاه می‌باشد تا بتواند راهکاری مناسبی برای توسعه گذران اوقات فراغت در سطح منطقه ایجاد کند.

سؤالات و فرضیات پژوهش

در این راستا این پژوهش سعی دارد تا به سؤالات زیر پاسخ علمی دهد:

۱. شهروندان شهر کرمانشاه از میان امکان گذران اوقات فراغت چه مکان‌هایی را بیشتر انتخاب می‌کنند؟
۲. الگوی فضایی گذران اوقات فراغت تا چه میزان بر الگوهای رفتاری و فرهنگی مردم شهر کرمانشاه اثرگذار می‌باشد؟

پژوهش حاضر به بررسی کلی فضاهای گردشگری شهر کرمانشاه پرداخته و نکاتی را برای بهبود کیفیت آنها در گذران اوقات فراغت مطرح می‌سازد. در این راستا، فرضیات پژوهش مطرح شد:

۱. انتخاب مکان‌های گذران اوقات فراغت در کرمانشاه با نوع جاذبه‌ها در ارتباط است.
۲. الگوی فضایی گذران اوقات فراغت با الگوهای رفتاری و فرهنگی مردم شهر کرمانشاه رابطه مستقیمی دارد.

در زمینه گردشگری تاکنون مطالعات زیادی در خارج و داخل کشور انجام شده است. هال و جنکینز^۱ (۲۰۰۰)، در تحقیقات خود به این نتیجه رسیدند که صنعت جهانگردی و اوقات فراغت بخش مهمی از خط مشی کلی توسعه اقتصادی حکومت محلی است. شهرها و مناطق موجود به طور دائم در حال مراقبت از فعالیت‌های خود و تجدید نظر در آنها هستند تا کیفیت آن را به عنوان محلی جاذب برای زندگی، کار، سرمایه گذاری و تفریح افزایش دهند (خانجانی، ۱۳۸۸). استودواسکا^۲ (۲۰۰۶)، در مطالعه‌ی خود نشان داد که انجام اوقات فراغت مشروط به پایگاه خاص خانوادگی و هم چنین شبکه‌های اقتصادی، اجتماعی و

1. Hall and Jenkins

2. Stodolska

فرهنگی است. لی و همکاران^۱ (۲۰۰۷)، در بررسی گردشگری اماکن تاریخی در چین به این نتیجه رسیدند که نوعی همبستگی بین حفظ میراث فرهنگی و توسعه گردشگری وجود دارد. همچنین در سال (۲۰۱۳) توسط انوار و همکاران در برنامه‌های توسعه مالزی با دوره‌های مختلف زمانی در زمینه تحول اقتصادی EPT سیاست ملی گردشگری، طرح ملی فیزیکی NPP و طرح ملی در دستور کار ۲۱ مورد بررسی قرار گرفت و برنامه‌هایی در زمینه ترویج و تقویت مفهوم گردشگری پایدار در کشور مالزی در سیاست‌ها و مقررات اعمال گردید. در همین رابطه، صادق فلاحت و همکاران (۱۳۸۷)، در مقاله‌ای تحت عنوان تأثیر فضای باز شهری بر کیفیت گذران اوقات فراغت شهروندان به بررسی الگوهای فضایی برای گذران اوقات فراغت و جایگاه آن در شهرهای ایران پرداختند. نتیجه تحقیق نشان داد که گذران اوقات فراغت باعث نشاط انسان‌ها می‌باشد و نقش مهمی در زندگی آنها ایفا می‌کند. سلطانی و اله نوری (۱۳۸۹)، در تحقیقی با عنوان ارزیابی توان محیطی شهرستان خوانسار به منظور توسعه توریسم با استفاده از مدل اکولوژیک توریسم به این نتیجه رسیدند که سطح توسعه تفریح گسترده یا تفریح متمرکز از توان بالایی برخوردار می‌باشد. در بررسی دیگری، وارثی و همکاران (۱۳۸۹)، در پژوهش خود به این نتایج رسیدند که پارک‌های کوهستانی توانسته‌اند در اوقات فراغت مردم نقش مؤثر و مفیدی به همراه داشته باشند.

گردشگری مفهومی فراگیر و گسترده است که تاریخچه آن به سال ۱۸۱۱ یا پیش از آن باز می‌گردد و تعریف آن همچنان دستخوش تغییر و دگرگونی است (Das, 2009). توریسم و گردشگری از پویاترین بخش‌های اقتصادی جهان است که بر اساس پیش بینی سازمان جهانی توریسم در چند سال آینده از لحاظ درآمد در رأس همه بخش‌های اقتصادی موجود در دنیا خواهد بود و بزرگترین بخش تجارت بین‌الملل را به خود اختصاص خواهد داد (تقوایی و اکبری، ۱۳۸۸: ۳). در سال ۲۰۱۳ سهم سفر و گردشگری از کل اقتصاد جهانی ۹/۵٪ از تولید ناخالص داخلی کشورها را به خود اختصاص داده است (Cibinskiene and Snieskiene, 2015). محیط‌های شهری در سراسر جهان برای سالیان متمادی در زمره بیشترین اهمیت‌ها برای همه اهداف توریستی بوده است (Edward, 2008). در واقع انگیزهای گردشگران برای بازدید از یک جاذبه گردشگری به سه دسته تقسیم می‌شود: رفتاری، فرهنگی و فیزیکی (AlKahtani and et al, 2015). شرط موفقیت هر شهر در توسعه گردشگری شهری، وجود زیرساخت‌های مناسب شهری و مدیریت عاقلانه و مدبرانه در عرصه‌های سیاسی، فرهنگی و اجتماعی و مانند اینها است (ضرابی و همکاران، ۱۳۹۰). نومیر^۲ از صاحب نظران برجسته اوقات فراغت، که عوامل فردی فراغت را شامل سلیقه‌های اجتماعی، حالات عاطفی، ایستار و عادات می‌داند و معتقد است علایق و گرایش‌های اولیه انسان غیر از گرسنگی و تشنگی شامل پنج مورد اشتیاق به کسب تجربه‌های جدید، اشتیاق به ایمنی، اشتیاق به کسب پاسخ دیگران،

^۱.Li and others

^۲.Numyr

اشتیاق به شناخته شدن و اشتیاق یاری رساندن به دیگران می‌شود. نومیر به ارتباط فراغت و فرهنگ اعتقاد دارد و معتقد است که با دگرگونی جامعه و فرهنگ در طول تاریخ، فراغت هم دچار دگرگونی شده است. به طوری که از عادات قومی در گذشته به صورت نهاد در سال‌های اخیر تغییر شکل داده و فراغت امروزه به صورت بخشی از ارزش‌های مورد قبول و دارای اهمیت جامعه در آمده است (شاطریان و همکاران، ۱۳۹۱).

از نظر صاحب نظران، اوقات فراغت شامل زمان‌هایی است که در آن فرد با میل خود به فعالیت‌هایی به منظور استراحت، تفریح، سرگرمی، افزایش معلومات و یا توسعه‌ی مهارت‌ها می‌پردازد و برای آن، اهداف عملکردی مانند رفع خستگی و بازیافت، سرگرمی و تفریح، فعالیت‌هایی برای رشد و شکوفایی، نشاط و شادمانی و پاسخگوی نیازهای فردی بودن را برشمرده‌اند (سازمان مشاوره فنی و مهندسی شهر تهران، ۱۳۸۷).

مواد و روشها

تحقیق حاضر از نظر هدف، کاربردی می‌باشد و با توجه به بررسی وضع موجود و تحلیل روابط بین متغیرها، به بررسی و ارائه راهکارهای مناسب پرداخته است. روش مورد استفاده در این تحقیق توصیفی-تحلیلی است که داده‌های مورد نیاز پس از استخراج مؤلفه‌ها و متغیرهای تحقیق با استفاده از پیمایش میدانی (مشاهده و پرسش‌نامه) گردآوری شده است. جامعه آماری در این تحقیق شهر کرمانشاه می‌باشد که دارای ۸۵۱۴۹۳ نفر جمعیت در سال ۱۳۹۰ می‌باشد که با در نظر گرفتن میزان خطای ۰/۰۵ با استفاده از فرمول کوکران، حجم نمونه به تعداد ۳۲۰ نفر تعیین شد و پرسشنامه تهیه شده با بهره‌گیری از طیف لیکرت (با ۲۸ گویه در قالب چهار مؤلفه تاریخی، فرهنگی-اجتماعی، زیرساخت‌های شهری و طبیعی به همراه سوالات اوقات فراغت) و الگوهای رفتاری در قالب چهار مؤلفه با ۱۰ گویه به صورت تصادفی ساده در ورودی جاذبه‌های گردشگری و میادین اصلی شهر توزیع گردید. لازم به ذکر است که چهار مؤلفه فوق‌الذکر به عنوان متغیر مستقل و سوالات اوقات فراغت به عنوان متغیر وابسته در نظر گرفته شد (جدول ۱). برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از روشهای آماری از قبیل ضرایب همبستگی و رگرسیون استفاده شده است.

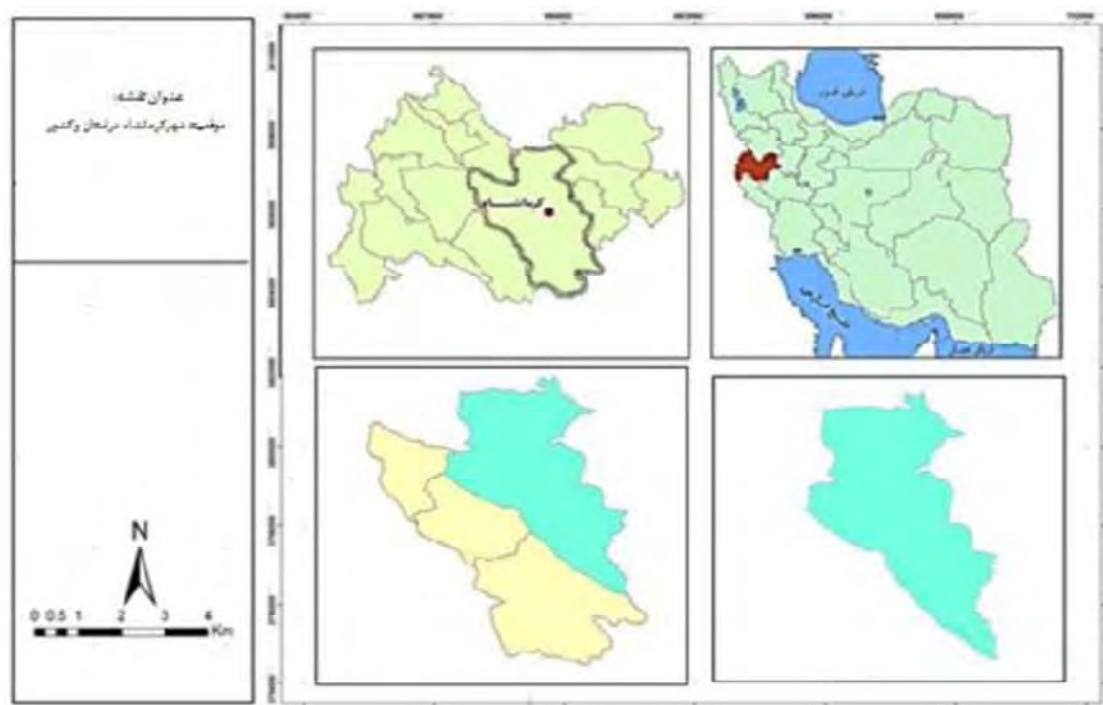
جدول ۱. شاخص‌ها و گویه‌های سنجش اوقات فراغت و الگوهای رفتاری

شاخص‌ها	گویه‌های تبیین کننده	گذران اوقات فراغت	
جاذبه‌های تاریخی	طاق بستان، قلعه کهنه، پل قوزیوند، مجموعه بیستون، بازار کرمانشاه، حمام حسن خان، تپه آسیاب، شهر باستانی کامبادنه، تکیه معاون الملک		
جاذبه‌های فرهنگی - اجتماعی	موزه تاریخ طبیعی، موزه دفاع مقدس، موزه شهدا (مرکز فرهنگی و گنجینه شاهد)، موزه مردم شناسی، موزه و نمایشگاه تمبر و اسناد پستی، امامزاده دده بکتر، بقعه سیده فاطمه، مسجد شاهزاده (شازده)، نمازخانه، مسجد جامع کرمانشاه، مقبره بابا یادگار		
جاذبه‌های طبیعی	سراب نیلوفر، منطقه ریجاب و بان زرده، سراب روانسر، کوه چال‌آباد، کوه پررو (پراو)، غار پراو، چشمه آب معدنی امام حسن		
خدمات زیرساختی و دسترسی به جاذبه‌ها	وجود تابلوهای راهنمایی کننده گردشگران در معابر و میدین، فضا-های سبز شهری، هتل‌ها و مهمانسرا، دسترسی به پارکینگ، وجود رستوران و غذاخوری در کنار جاذبه‌ها		
شاخص‌های متغیر وابسته (الگوهای رفتاری)	عوامل کالبدی و فیزیکی		دسترسی فیزیکی، سازمان فضایی، مکان‌های تجمع و نقاط حرکت
	فعالیت		تنوع فعالیت، تناسب فعالیت، مرزبندی فعالیت‌های گردشگری
	تعاملات اجتماعی در فضا	گروه‌های متنوع، امنیت، خاطرات جمعی و تنوع زمانی	
	زیست بوم	تنوع گیاهی، کیفیت اقلیمی، زمینه بومی و مدیریت زباله	

منبع: محاسبات پیمایشی نگارندگان، ۱۳۹۴

معرفی منطقه مورد بررسی

قلمرو مکانی تحقیق شهر کرمانشاه به عنوان یکی از کلان‌شهرهای غرب کشور با ۸۵۱۴۹۳ نفر جمعیت در سال ۱۳۹۰ است (مرکز آمار ایران، ۱۳۹۰) که در فاصله ۵۲۶ کیلومتری جنوب غربی تهران و در مسیر ارتباطی تهران- خسروی واقع شده است. شهر کرمانشاه بزرگترین شهر کردنشین و مهمترین شهر در منطقه مرکزی غرب ایران است. کرمانشاه از شهرهای تاریخی و فرهنگی ایران به شمار می‌رود و پیدایش آن به سده چهارم میلادی باز می‌گردد. این شهر از شمال به کوه فرخشاد و از جنوب به سفید کوه ختم می‌شود و یکی از شاهراه‌های ارتباطی خاور و باختر و کهن‌ترین راه گذر از ایران به میان‌رودان است که در شکل (۱) مشاهده می‌گردد (استانداری کرمانشاه، ۱۳۹۰).

شکل ۱. موقعیت جغرافیایی شهر کرمانشاه (منبع: سازمان نقشه برداری کشور، ۱۳۹۳)

عناصر مهم و تأثیر گذار جذب گردشگران در شهر کرمانشاه

۱- عناصر اولیه: عناصری که رکن و عامل اصلی در جذب گردشگر به شهر محسوب شده و گردشگران برای بازدید از آنها هزینه می پردازند و در شهر ساکن می شوند عبارتند از: خدمات و تسهیلات فرهنگی (تئاتر، کنسرت، سینما، گالری های هنری)، خدمات ورزشی (ورزشگاه ها، مسابقات)، خدمات تفریحی (جشنواره ها، بازدید از نمایشگاه ها)، ویژگی های فیزیکی در شهر (خیابان های تاریخی، فضاهای سبز شهری، بناهای تاریخی) و نهادهای فرهنگی و اجتماعی (موسیقی، نمایش های محلی).

۲- عناصر ثانویه: عناصری که به گردشگران خدمات ارائه می دهد. وجود این خدمات برای گردشگران ضروری است و هر چه از کمیت و کیفیت بیشتری برخوردار باشد عاملی مهم در اقامت گردشگران شهری محسوب می شود مانند: مراکز اقامت (مهمانسراها و هتل ها)، خدمات فروشگاه، بازار، مراکز خرید، حمل و نقل شهری و برون شهری.

۳- اساس قرارگیری شهر کرمانشاه به عنوان نمونه برای گردشگری شهری، می تواند در عامل های اساسی زیر مطرح شود در واقع، فضاهای فراغت علاوه بر اصلاح منظره شهری، در تأمین میزان مشخصی از عناصر که لازمه تعادل جسمی و روحی اقشار گوناگون مردم است، تأثیر دارند.

امکانات خدماتی، تسهیلات و رفاهی: وجود خدمات رفاهی نظیر: هتل ها، رستوران ها، مکان های استراحتگاهی، وسایل حمل و نقل، بازار سرپوشیده، مجتمع های تجاری از یک سو و از سوی دیگر تأسیساتی مانند: پمپ بنزین، سرویس های بهداشتی، تصفیه خانه ها، پست برق، پارکینگ های ماشین. این شهر

با توجه به دارا بودن مناطق ممتاز طبیعت گردی و تاریخی و مذهبی مانند آبشارها، میراث فرهنگی کم نظیر و هم چنین فرهنگ‌های خاص مردم آن، قابلیت‌های بسیار بالای برای جذب گردشگر می‌باشد که در مجموع می‌تواند روی اوقات فراغت منطقه تأثیر قابل توجهی داشته باشد. البته این الگوهای فضایی در منطقه مورد پژوهش از توزیع مکانی خوبی برخوردار است. همچنین از لحاظ جریان‌ات ارتباطی دارای کیفیت خوبی است.

نتایج و بحث

همان طور که در جدول (۲) مشاهده می‌گردد از بین مشخصات ۳۲۰ پاسخ دهنده به پرسشنامه مذکور، افراد بین ۲۱ تا ۳۰ سال حدود ۵۰ درصد و تعداد ۱۶۰ نفر، همچنین میزان تحصیلات (دیپلم و بالاتر) ۵۱/۲ درصد و ۱۶۴ نفر بیشترین درصد را به خود اختصاص داده‌اند که در مورد تحصیلات باید گفت که اغلب ساکنان دارای مدرک تحصیلی دبیرستان به بالا هستند که با ملاحظه این موضوع می‌توان گفت که استقبال کنندگان از این پرسشنامه از نظر سواد و مدرک تحصیلی وضعیت متوسط و متوسط به بالا را دارند. نتایج آماری پرسشگری نشان داد که ۲۲۴ نفر از پاسخ دهندگان مرد (۷۰ درصد) و ۶۸ درصد از پاسخگویان به تعداد ۲۱۷ نفر نیز متأهل بوده‌اند. نتایج این بررسی در مورد اشتغال ساکنان این مناطق نشان می‌دهد که ۷۱ درصد از شغل اصلی پاسخ دهندگان به پرسشنامه مذکور (آزاد) که شامل (۲۲۷ نفر) است، اختصاص دارد. ۶۴ درصد به تعداد ۲۰۵ نفر نیز در مسکن ملکی زندگی می‌کردند که حداکثر تعداد افراد خانوار در این مسکن ۳-۴ نفر با (۳۸ درصد) و تعداد ۱۲۲ نفر بیشترین درصد را دارا می‌باشند.

جدول ۲. مشخصات پاسخ دهندگان

مشخصات دهنده	پاسخ بیشترین پاسخگو	تعداد	درصد
سن	۲۱-۳۰	۱۶۰	۵۰
تحصیلات	دیپلم و بالاتر	۱۶۴	۵۱/۲
جنسیت	مرد	۲۴۴	۷۰
تأهل	متأهل	۲۱۷	۶۸
شغل	آزاد	۲۲۷	۷۱
مسکن	ملکی	۲۰۵	۶۴
تعداد افراد خانوار	۳ تا ۴ نفر	۱۲۲	۳۸

منبع: محاسبات پیمایشی نگارندگان، ۱۳۹۴

در جدول (۳) ویژگی‌های آماری جاذبه‌های تاریخی، فرهنگی - اجتماعی، زیرساخت‌های شهری، جاذبه‌های طبیعی و اوقات فراغت آورده شده است. مطابق این جدول مقایسه‌ی اعداد حاصل از میانگین، میانه و

مد با هم می‌تواند بیانگر تقارن یا عدم تقارن توزیع فراوانی باشد. چنانچه در جدول شماره (۳) ارائه شده است مقادیر مربوط به این سه شاخص در یک راستا است اما با این حال از یک تابع توزیع نرمال برخوردار نمی‌باشد. میزان چولگی برای پارامترهای منفی بدست آمده نشان دهنده این است که تمایل داده‌ها به مقادیر بیشتر از میانگین است و داده پارامترها چوله به چپ است. در عین حال میزان مثبت چولگی بیانگر تمایل داده‌ها به مقادیر کمتر از میانگین است که انعکاسی از فزونی مقادیر کمتر از میانگین بر مقادیر بیشتر از میانگین می‌باشد. بنابراین داده کلیه پارامترهای مثبت چوله به راست می‌باشد. کشیدگی برای کلیه پارامترها منفی حاصل شده و این نشان دهنده وجود داده‌های پرت پایین‌تر از میانگین بیش از مقادیر پرت بالاتر از میانگین است. بیشترین و کم‌ترین نقش در گذراندن اوقات فراغت به ترتیب مربوط به جاذبه‌های تاریخی و جاذبه‌های فرهنگی - اجتماعی است.

جدول ۳. ویژگی‌های آماری برای شاخص‌های مورد مطالعه در شهر کرمانشاه

اوقات فراغت	جاذبه - های طبیعی	زیرساخت های شهری	جاذبه‌های فرهنگی - اجتماعی	جاذبه - های تاریخی	میانگین
۳/۱۱	۳/۱۳	۲/۹۳	۳/۱۲	۲/۸۸	میانگین
۳/۰۳	۳/۰۱	۳/۰۱	۳/۰۱	۲/۴۲	مد
۳/۱۸	۳/۲۴	۳/۰۱	۳/۱۵	۲/۸۵	میانه
۲/۰۱	۲/۷۲	۲/۷۰	۲/۲۱	۲/۷۳	دامنه
۲/۰۱	۲/۰۱	۱/۳۰	۲/۰۱	۱/۴۴	کمینه
۴/۰۱	۴/۷۲	۳/۴۰	۴/۲۱	۴/۱۵	بیشینه
۰/۵۰۳	۰/۴۹۲	۰/۵۹۸	۰/۵۱۶	۰/۶۱۴	انحراف معیار
۰/۲۵۴	۰/۲۴۳	۰/۳۵۸	۰/۲۶۸	۰/۳۷۸	واریانس
۰/۳۳۳	۰/۳۱۰	۰/۴۵۳	-۰/۲۰۱	۰/۱۲۳	چولگی
-	-	-	-	-	کشیدگی
۰/۷۵۴	۰/۴۰۱	۰/۲۰۸	-۰/۸۶۹	۰/۹۳۱	کشیدگی
-	-	-	-	-	-

منبع: محاسبات پیمایشی نگارندگان، ۱۳۹۴

علاوه بر این، همان‌طور که جدول (۴) نشان می‌دهد تحلیل میانگین عددی حاصل از رابطه شاخص‌های مورد مطالعه در بین نمونه‌های تحقیق بر اساس آزمون t تک نمونه‌ای مبین بالاتر از مطلوبیت

عددی مورد آزمون (که در این تحقیق معادل میانگین بر اساس طیف لیکرت در نظر گرفته شده است) می‌باشد. به طوری که، با احتساب دامنه طیفی شاخص‌های بررسی شده که بین ۱ تا ۵ بر اساس طیف لیکرت در نوسان است، این میزان برای ابعاد جاذبه‌های تاریخی، زیرساخت‌های شهری و جاذبه‌های طبیعی بالاتر از حد متوسط (۳) و برای بعد جاذبه‌های فرهنگی - اجتماعی نیز کمتر از (۳) ارزیابی می‌شود. بدین ترتیب در بین ابعاد مورد نظر پژوهش به جز بعد جاذبه‌های طبیعی در بقیه موارد در سطح ۹۵٪ تفاوت معناداری وجود دارد.

جدول ۴. آزمون T برای شاخص‌های مورد مطالعه

مطلوبیت عددی شاخص‌های مورد آزمون=۳		میانگین	آماره	سطح	تفاوت از	فاصله اطمینان ۹۵٪
		آزمون T	معناداری	حد مطلوب	پایین‌تر	بالاتر
جاذبه‌های طبیعی	۳/۱۹۱	۱/۵۲۸	۰/۱۰۴	۰/۰۹۲۰۱	-۰/۰۱۹۵۴	۰/۲۰۱۷
جاذبه‌های فرهنگی - اجتماعی	۲/۶۱۹	-۳/۵۱۱	۰/۰۰۲	-۰/۱۸۱۶	-۰/۲۸۳	-۰/۰۷۹۸
جاذبه‌های تاریخی	۳/۵۶۲	۶/۱۱۴	۰/۰۰۰	۰/۳۷۲۳	۰/۲۵۲۸	۰/۴۹۲۱

منبع: محاسبات پیمایشی نگارندگان، ۱۳۹۴

همان‌طوری که جدول (۵) نشان می‌دهد بر اساس آزمون فریدمن بین میانگین جاذبه‌های گردشگری نمونه در سطح آلفا ۰/۰۰۱ تفاوت معناداری وجود دارد. در این بین بیشترین میانگین رتبه‌ای به ترتیب به جاذبه‌های تاریخی و جاذبه‌های طبیعی و کمترین آن نیز به جاذبه‌های فرهنگی - اجتماعی اختصاص دارد. بنابراین می‌توان اذعان نمود که جاذبه‌های تاریخی در تعیین الگوی رفتاری گردشگران در انتخاب مکان‌های جاذب گردشگری شهری بنا به دلایلی از قبیل علاقه مندی گردشگران و آرایه خدمات نقش کلیدی را دارد.

جدول ۵. معناداری تفاوت میانگین رتبه‌ای جاذبه‌ها بر اساس آماره آزمون فریدمن

مؤلفه‌ها	تعداد	میانگین عددی	میانگین رتبه‌ای فریدمن
جاذبه‌های طبیعی	۳۲۰	۳/۰۹۱۰	۱/۶۷
جاذبه‌های فرهنگی - اجتماعی	۳۲۰	۲/۴۱۹۴	۱/۵۶

جاذبه‌های تاریخی	۳۲۰	۳/۳۷۲۳	۳/۰۴
کای دو	۱۸۵/۴۲۱		
درجه آزادی	۲		
سطح معناداری	۰/۰۰۰		

منبع: محاسبات پیمایشی نگارندگان، ۱۳۹۴

از طرفی دیگر، برای بیان نقش هریک از جاذبه‌های گردشگری از مدل رگرسیون خطی چند متغیره استفاده شده است. به طوری که از داده‌های گردآوری شده جامعه نمونه با بهره‌گیری از پرسشنامه در خصوص تمایل به استفاده از جاذبه‌های گردشگری در داخل شهر و حاشیه آن از قبیل جاذبه‌های تاریخی، فرهنگی-اجتماعی و طبیعی به عنوان متغیرهای مستقل و از شاخص دسترسی و کیفیت خدمات آن به عنوان متغیر وابسته در ترسیم مدل رگرسیون استفاده شده است. در رگرسیون اگر دو تا متغیر یکی وابسته (Y) و دیگری را متغیر مستقل یا (x) بنامیم مدل رگرسیون خطی ساده (Y) بر حسب (x) را به صورت زیر نشان می‌دهند:

رابطه (۱)

$$y=a+bx$$

در فرمول بالا a و b اعداد ثابتی هستند ضریب a در واقع عرض از مبدأ می‌باشد که مقدر y را به ازای $x = 0$ نشان می‌دهد و b شیب خط رگرسیون نامیده می‌شود.

طبق نتایج به دست آمده از رگرسیون چند متغیره در رابطه با شاخص‌های مورد بررسی با متغیر وابسته (اوقات فراغت) نشان داد که بین این شاخص‌ها با اوقات فراغت رابطه مستقیم و معناداری وجود دارد یعنی هر چه میزان شاخص‌های مورد نظر، بیشتر باشد تأثیر مناسب و بهتری بر روی اوقات فراغت به عنوان متغیر وابسته خواهد داشت. بدین ترتیب رابطه اوقات فراغت با دیگر شاخص‌ها (جاذبه‌های تاریخی، جاذبه‌های فرهنگی-اجتماعی، زیرساخت‌های شهری و جاذبه‌های طبیعی)، طبق رگرسیون چند متغیره $0/609$ ، $0/089$ ، $0/102$ و $0/487$ است. بنابراین بیشترین ضریب همبستگی بین اوقات فراغت و جاذبه‌های تاریخی حاصل شد یعنی بین این دو پارامتر رابطه مثبت و معناداری وجود دارد که در جدول (۶) ارائه شده است. بدین ترتیب با توجه به ضرایب Beta بالاترین اثرگذاری مربوط به شاخص جاذبه‌های تاریخی با امتیاز $0/476$ و کمترین میزان اثرگذاری مربوط به شاخص جاذبه‌های طبیعی با عدد $0/091$ درصد می‌باشد.

جدول ۶. رگرسیون چند متغیره برای شاخص‌های مورد بررسی در شهر کرمانشاه

سطح معناداری	آماره t	ضرایب استاندارد شده	انحراف از ضرایب استاندارد شده	Model
۰/۰۳۵	۲/۱۲۱	۰/۴۷۶	۰/۰۶۵	جاذبه‌های تاریخی
۰/۲۷۹	۱/۰۸۵	۰/۰۹۱	۰/۰۸۹	جاذبه فرهنگی-اجتماعی
۰/۰۰۰	۵/۶۶۱	۰/۱۷۱	۰/۴۸۷	جاذبه‌های طبیعی

منبع: محاسبات پیمایشی نگارندگان، ۱۳۹۴ * متغیر وابسته دسترسی به خدمات در جوار جاذبه‌ها

برای تعیین ضریب همبستگی رتبه‌ای اسپیرمن ابتدا به تمام Xها بر حسب مقادیرشان رتبه می‌دهیم و همین کار را نیز برای Yها انجام می‌دهیم، سپس تفاضل بین رتبه‌های هر زوج را که با d_i نشان می‌دهیم حساب می‌کنیم. در مرحله بعد توان دوم d_i ها را محاسبه کرده، در نهایت ضریب همبستگی رتبه‌ای را حساب می‌کنیم. از آنجا که d_i (تفاضل رتبه‌ها) به توان ۲ می‌رسد ترتیب تفاضل گیری آنها اهمیت ندارد بلکه تنها اختلاف آنها مورد توجه است (عساکره ۱۳۹۰: ۱۷۸).

برای آزمون فرض صفر، فرضی که مدعی است متغیرهای X و Y همبستگی با هم نداشته و به صورت تصادفی این زوج‌ها جور شده‌اند، نیازی به فرض خاصی در مورد جامعه مورد نمونه گیری نیست. یا به عبارتی فرض صفر در این آزمون فرض می‌کند که همبستگی وجود ندارد. برای مقادیر بزرگ نمونه ($n > 10$) توزیع RS را می‌توان با توزیع نرمال تقریب زد. پس برای آزمون ضریب همبستگی اسپیرمن از رابطه آماره t محاسبه می‌شود که بعد از مقایسه آن با t جدول با درجه آزادی $n - 2$ معنی داری آزمون مشخص می‌شود.

اگر مقادیر دو متغیر عیناً تغییر کند یعنی با کم و زیاد شدن یکی دیگری هم کم یا زیاد شود به گونه‌ای که بتوان رابطه آن را به صورت یک معادله نوشت، می‌توان گفت بین این دو متغیر همبستگی وجود دارد (عساکره، ۱۳۸۹: ۳۵۶). جدول شماره (۷)، روابط بین شاخص‌های مورد نظر با اوقات فراغت را نشان می‌دهد. طبق نتایج به دست آمده از روش اسپیرمن بین اوقات فراغت و دسترسی به زیرساخت‌های شهری همبستگی مثبت و معناداری با ضریب ۰/۵۵۵ و با سطح اطمینان ۰/۹۹ وجود دارد؛ یعنی هرچه زیرساخت‌ها

بهتر باشد میزان رضایت‌مندی خانواده از گذراندن اوقات فراغت در سطح شهر بیشتر خواهد بود. همچنین بین دو پارامتر اوقات فراغت و جاذبه‌های تاریخی همبستگی معناداری به میزان $0/347$ وجود دارد. علاوه بر این بین شاخص جاذبه‌های طبیعی و اوقات فراغت با توجه به میزان ضریب همبستگی $0/340$ در سطح اطمینان $0/99$ رابطه معناداری و مستقیمی وجود دارد؛ یعنی با وجود جاذبه‌های طبیعی زیاد به عنوان مکانی برای سیاحت شهروندان، رضایت‌مندی آنان نیز طبعاً بیشتر خواهد شد. پس بیشترین ضریب همبستگی بین اوقات فراغت با پارامتر دسترسی به زیرساخت‌های شهری براساس این روش حاصل شد.

جدول ۷. مقادیر ضریب همبستگی اسپیرمن برای شاخص‌های مورد مطالعه در شهر کرمانشاه

عوامل مؤثر در گذران اوقات فراغت	خدمات	سطح معناداری
	زیرساختی	
	گردشگری	
جاذبه‌های طبیعی	** $0/261$	$0/007$
جاذبه‌های فرهنگی-اجتماعی	** $0/262$	$0/006$
جاذبه‌های تاریخی	** $0/322$	$0/001$

**همبستگی معنی‌دار در سطح $0/01$ منبع: محاسبات پیمایشی نگارندگان، ۱۳۹۴

نتایج آزمون فریدمن در جدول (۸) نشان می‌دهد که تعاملات اجتماعی در فضا به بالاترین میانگین رتبه دارای بیشترین تأثیر از بین شاخص‌های دیگر در عوامل مؤثر بر الگوهای رفتاری در گذران اوقات فراغت را در منطقه مورد مطالعه دارد و شاخص زیست بوم با کمترین میانگین رتبه دارای کمترین تأثیر از بین شاخص‌های مورد نظر از منظر الگوهای رفتاری در گذران اوقات فراغت است. بنابراین میزان تأثیر شاخص‌ها در عوامل مؤثر بر الگوهای رفتاری در گذران اوقات فراغت از نظر نمونه مورد مطالعه به ترتیب اولویت به صورت زیر است: ۱- تعاملات اجتماعی در فضا، ۲- عوامل کالبدی، فیزیکی و ساختاری، ۳- فعالیت و ۴- زیست بوم.

جدول ۸. اولویت بندی شاخص‌های عوامل مؤثر بر الگوهای رفتاری در گذران اوقات فراغت شهر کرمانشاه با آزمون فریدمن

متغیرها	اولویت	میانگین رتبه‌ای	آماره خی دو	درجه آزادی	سطح معناداری
عوامل کالبدی	۲	۲/۲۴	۴۲/۲۴	۳	۰/۰۰۰
فعالیت	۳	۲/۱۵			
تعاملات اجتماعی در فضا	۱	۳/۰۰			
زیست بوم	۴	۲/۰۱			

منبع: محاسبات پیمایشی نگارندگان، ۱۳۹۴

نتیجه‌گیری و پیشنهادها

ساختار فضایی شهر از سه عنصر اساسی فضاهای طبیعی، فضاهای مصنوعی و فضاهای اجتماعی تشکیل شده است. هر کدام از عناصر مطرح شده می‌تواند نقش مهمی در گردشگری شهری داشته باشد. یکی از این الگوهای فضایی، گردشگری شهری است. نواحی شهری به علت آن که جاذبه‌های تاریخی و فرهنگی بسیار زیادی دارند، غالباً مقاصد گردشگری مهمی محسوب می‌گردند. نتیجه بررسی این تحقیق حاکی از این است که در آزمون فرضیه اول انتخاب مکان‌های گذران اوقات فراغت در کرمانشاه با نوع جاذبه‌ها، در آزمون ضریب همبستگی، بیشترین ضریب همبستگی بین اوقات فراغت و جاذبه‌های تاریخی حاصل شد که بر رفتار و فرهنگ مردم شهروندان بیشترین تأثیر گذاشته است و ضریب تعیین در روش اسپیرمن براساس رابطه اوقات فراغت با شاخص جاذبه‌های تاریخی بیشترین امتیاز را دارد. همچنین در آزمون فریدمن نیز رابطه معناداری بین اوقات فراغت با شاخص‌های تاریخی، فرهنگی - اجتماعی، زیرساخت شهری و طبیعی وجود دارد. بر اساس آزمون t تک نمونه‌ای مبین نزدیک بودن مقادیر ابعاد آن به حد متوسط که به عنوان مطلوبیت عددی مورد آزمون نیز در نظر گرفته شده است، می‌باشد. با توجه به تمامی آزمون‌های انجام گرفته در این زمینه یک نتیجه به دست آمده که در بین کلیه شاخص‌ها، شاخص جاذبه‌های تاریخی حائز رتبه اول می‌باشد. در آزمون فرضیه دوم در زمینه الگوی فضایی گذران اوقات فراغت با الگوهای رفتاری و فرهنگی مردم شهر کرمانشاه، باید تأثیر کیفیت محیطی در جاذبه‌های گردشگری در نمونه مورد مطالعه شناخته شود تا بر مبنای آن بتوان وضعیتهای نامطلوب محیطی را از طریق سازماندهی الگوهای رفتاری کاربران بهبود بخشید. در برنامه‌ریزی برای ارتقا و بهبود سطح کیفیت محیطی جاذبه‌های گردشگری لازم است نیازها و الگوهای رفتاری استفاده‌کنندگان از مکان گردشگری در نظر گرفته شود. با داشتن چنین دیدگاهی کیفیت بخشی به جاذبه‌های گردشگری به موضوعی صرفاً تک بُعدی و متکی بر شاخصه‌های کمی

محدود نمی شود و از سایر پتانسیل های کیفی برای ایجاد این فضاها ی پویا، سرزنده و اجتماعی توأم با رفتارهای مطلوب استفاده می شود. بنابراین می توان نتیجه گرفت که ارتقای کیفیت محیطی و تأثیر مؤلفه های آن بر قلمروها و الگوهای رفتاری در جاذبه های گردشگری صرفاً مفهومی کمی و تکنیکی نبوده، بلکه با مفاهیم کیفی همچون کیفیت محیط کالبدی، تنوع فضای اجتماعی و تعاملات اجتماعی، فعالیت های اجتماعی، وابستگی های مکانی و کیفیت محیط زیست شهری یا زیست بوم نیز در ارتباط است. مؤلفه های اثرگذار بر کیفیت محیطی جاذبه های گردشگری، رابطه دو سویه با الگوهای رفتاری استفاده کنندگان از این فضاها دارند. از سویی قرارگاه های رفتاری نسبت به الگوهای جاری رفتار یا محیط فیزیکی جبری تر هستند. در نتیجه سازگاری محیط و رفتار، بستگی به میزان شایستگی کاربران حاضر در فضا و ویژگیهای اندامواره ای آنها دارد. در نهایت تحلیل میانگین عددی حاصل از رابطه شاخص های مورد بنابراین در تبیین فرضیات تحقیق به این نتیجه می رسیم که رابطه معنادار و مستقیمی بین الگوهای گذران اوقات فراغت و الگوهای رفتاری و فرهنگی مردم شهر کرمانشاه وجود دارد و از بین انواع جاذبه های توریستی شهر کرمانشاه جاذبه های تاریخی بیشترین نقش را در جذب گردشگر و به تبع آن بیشترین نقش را در گذران اوقات فراغت مردم کرمانشاه دارد. پیشنهادات ارائه شده در این زمینه عبارتند از:

- احیا و بازسازی جاذبه های تاریخی، فرهنگی و طبیعی شهر و توسعه همه جانبه میراث شهر کرمانشاه
- ارتقاء کیفی شبکه معابر درون شهری جهت دسترسی آسان به جاذبه های گردشگری با کمترین میزان اتلاف وقت
- توسعه و گسترش فضاهای مدرن همچون مراکز فرهنگی در سطح ملی - منطقه ای - محلی (میادین نمادین شده شهر در حوزه بازسازی فضاهای گردشگری شهری)
- بهسازی و بازسازی مجموعه های گردشگری، تفریحی در حوزه شهر و حومه شهر با مشارکت بخش خصوصی و حکومتی یا دولتی

منابع و ماخذ:

۱. تقوایی، م. اکبری، م. ۱۳۸۸. مقدمه‌ای بر برنامه‌ریزی و مدیریت گردشگری شهری، چاپ اول، انتشارات پیام علوی، اصفهان
۲. حسنی، ع.، هاشمی فدکی، ا.س. ۱۳۹۲. ایجاد سرزندگی شبانه شهری با رویکرد طراحی فضاهای ۲۴ ساعته نمونه موردی خیابان آزادشهر مشهد، همایش معماری و شهرسازی و توسعه پایدار، موسسه آموزش عالی خاوران، ۵ دی ماه
۳. سازمان مشاوره فنی و مهندسی شهر تهران. ۱۳۸۷. اوقات فراغت، مجله سازمان فضای شهرداری، شماره ۹
۴. شاطریان، م.، اشنوی، ا.، گنجی پور، م. ۱۳۹۱. تحلیل فضایی نحوه و میزان گذران اوقات فراغت (مورد مطالعه: بافت قدیم و جدید شهر کاشان)، فصلنامه مطالعات توسعه اجتماعی-فرهنگی، شماره ۱، (۱)
۵. ضرابی، ا.، محمدی، ج.، باباخانزاده، ا. ۱۳۹۰. تحلیلی بر جاذبه‌ها و تسهیلات گردشگری منطقه اورامانات، مجله جغرافیا و برنامه ریزی محیطی، سال ۲۲، شماره پیاپی ۴۳، شماره ۳،
۶. عابدپور، م.، کلانتری، م.، خسروی، ی. ۱۳۹۱. تحلیل الگوهای فضایی پراکندگی عناصر گردشگری شهر زنجان با استفاده از سامانه اطلاعات جغرافیایی، اولین همایش ملی گردشگری و طبیعت گردی ایران زمین، همدان، ۱۷ اسفند،
۷. فلاحت، م.ص.، کلامی، م. ۱۳۸۷. تأثیر فضاهای باز شهری بر کیفیت گذران اوقات فراغت شهروندان، نشریه مدیریت شهری، شماره ۲۲، (۶)
۸. لطفی، ص. ۱۳۸۶. بررسی توسعه گردشگری با اکوتوریسم، اندیشه جغرافیایی، سال اول، شماره ۱
۹. منفرد، ف.، رومیانی، ا. ۱۳۹۱. تحلیل الگوهای فضایی برای گذران اوقات فراغت (مورد مطالعه: شهر سنندج)، دومین همایش ملی راهکارهای توسعه اقتصادی با محوریت برنامه ریزی منطقه‌ای، دانشگاه آزاد اسلامی سنندج، ۹ خرداد
10. AlKahtani, S.J.H., Xia, J., Veenendaaland, B., Caulfield, C., & Hughes, M. 2015 . Building a conceptual framework for determining individual differences of accessibility to tourist attractions, *Tourism Management Perspectives* 16 (2015)
11. Amir, S., Mohamed Osman, M., Bachok, S., & Ibrahim, M. 2015. sustaining local community economy through tourism: Melaka UNESCO world heritage city, *Procedia Environmental Sciences* 28 (2015)
12. Chen, Y., Zhang, H., & Qiu, L., 2013, A review on tourist satisfaction of tourism destinations, *LISS*. 2012. Proceedings of the 2nd International Conference on Logistics, Informatics and Service Science, Berlin Heidelberg: Springer
13. Cibinskiene, A., & Snieskiene, G. 2015. Evaluation of city tourism competitiveness, *Procedia - Social and Behavioral Sciences* 213
14. Das, Jayoti & Dirieno, Cassandra. E. 2009. Global Tourism Competitiveness & Freedom of the Press, *Journal Of Travel Research*, Volum 47, Namber 4, [http:// online.Sagepub.com](http://online.Sagepub.com).

15. Edwards, D., Tony, G., Bruce, H. 2008. Urban Tourism Research Developing an Agenda, Annals of Tourism Research, Vol. 35, No. 4,
16. Idajati, H. 2014. Cultural And Tourism Planning As Tool For City Revitalization The Case Study Of Kalimas River, Surabaya-Indonesia, Procedia - Social and Behavioral Sciences 135 (2014)
17. Li, M., Wu, B., CAI, L. 2007. Tourism development of world Heritage Sites in China: Ageographic Perspective, purdue University, China, West Lafayette, IN479, 7 USA
18. Bhuiyan, M. A. H., Siwar, Ch., Shahrudin, M. 2013. Tourism development in Malaysia from the perspective of development plans, Asian Social Science. 9(9)
19. Motiei Langroodi, S.H., Nosrati, M. 2011. the feasibility of tourism development in rural areas in the view of tourists (Kaganroud district in Talesh city), Journal of Geography and Environmental Planning, No. 1
20. Statistical Center of Iran. 2011. Census of Population and Housing, Kermanshah.
21. Stodolska, M., livengood, Jennifer S. 2006. The Influence of Religion on the Leisure Stodolska Behavior of Immigrant Muslims in the United States, Journal of Leisure Research, Vol. 38, Issue 3
22. Weaver, D., & Lawton, L. 2006. Tourism Management, John Wiley & Sons

پروہشگاہ علوم انسانی و مطالعات فرہنگی
پرتال جامع علوم انسانی